

eszköze a levéltárosok képzésének fejlesztése, amelyhez audiovizuális anyagok készülnek. Spanyolországban nagyszabású kísérlet folyik a legmodernebb számítástechnika levéltári célú alkalmazására: ennek eredményei minden tagország rendelkezésére fognak állni. Irányelvek készülnek a természeti és emberi okokból adódó katasztrófák megelőzésének módszereire vonatkozólag. A dokumentumokhoz való hozzáférés korlátozásának jogi kérdései is a tanulmány tárgyát képezik.

7. Az informatikai alkalmazások fejlesztése

A számítástechnika UNESCO-témakörökben tör-

tendő alkalmazása külön kormányközi program: az IIP (*Intergovernmental Informatics Program*) feladatát képezi. Ennek saját (bár igen korlátozott), kormányadományokra épülő költségvetése van, amelyből mintegy 50 projekt finanszírozására futja. A program egyik fontos eleme az informatikai intézmények közötti információcsere előmozdítása.

Vásárhelyi Pál
(Budapesti Műszaki Egyetem,
Könyvtár és Tájékoztatási Központ)

„Rendhagyó” gondolatok a frankfurti könyvvásárról

Minden írásnak, beszámolóknak az elkészítéséhez hangulati indíttatásra is szükség van. Ez munkált bennem, amikor a 45. frankfurti könyvvásárral (1993. október 6–11.) kapcsolatban rendhagyó gondolataimat szándékoztam összefoglalni. Szándékomat jelentős mértékben befolyásolta, hogy a könyvvásáron részt vevő *Zsidai József a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* c. folyóiratnak készített ismertetésében (1994. 1. szám, p. 49–51.) tárgyilagosan fölvezette, amit az impozáns könyvvásárról illik és jó tudni.

A *Könyvtári Levelező/lap* 1993. évi 11. számában (p. 27.) *Wéber Katalin* számolt be röviden a világra szóló eseményről.

Úgy éreztem, ezek a közlemények a szakmai berkeket híven tájékoztatják, így én a frankfurti könyvvásárral kapcsolatban inkább a bennem kavargó rendhagyó gondolatokat fogalmazom meg.

A 45. frankfurti könyvvásáron több mint 8000 kiadó vagy ügynökség mutatta be a könyv- és folyóirat-új-donságokat, valamint az új elektronikus ismerethordozókat. Több alkalommal is végignéve a kiállítás standjait, határozottan éreztem, hogy még nagyon sokáig meg fog maradni a tudás és információközvetítés hagyományos formájában a *könyv és a folyóirat*. Bármennyire is előretörnek az elektronikus médiumok, nem pótolják a kézbe vehető, tapintható, szemet és lelket gyönyörködtető könyvet és folyóiratot.

Eszembe jutott, és Frankfurtban szinte a levegőben éreztem az ismert megállapítást, ami mottója is lehetne eme soroknak: *életünkben meghatározó szerepet kapott a nyersanyag, az energia és az információ*. Ezekhez a gondolatokhoz szinte automatikusan társult egy figyelmen kívül nem hagyható, kiegészítő, fontos szempont: az üzlet és a kereskedelem.

A frankfurti vásár nemcsak a portékát propagáló, pompás, ünnepi bemutató volt, hanem óriási piac, a nagy üzletkötések színhelye is. Ezen a ponton akaratlanul is felvillant bennem, hogy évtizedek óta a magyar

könyvtárak egyik központi problémája a külföldi folyóiratok és könyvek beszerzése, és az ezzel kapcsolatos, még ma is megoldatlan kérdések rendezése, ill. rendezetlensége.

A könyvtárak akaratlanul is ütköztették az információt felhasználók és az információhordozókat előállítók, közvetítők és beszerzők ellentétes, mégis sok vonatkozásban egyező érdekét. A szocializált gazdasági rend az utóbbi negyven év alatt monopolisztikus beszerzési lehetőségével korlátozta a behozatalt, és felügyeletet gyakorolt a Nyugatról behozott minden rendű információhordozó felett.

Az okozott kár ma még nehezen állapítható meg. Az információk késése, korlátozott hozzáférése vonatkozásában még nem készültek felmérések. Mindezek alapján érthető, hogy a frankfurti vásáron elgondolkoztatott a kiadók és terjesztők sajátos világa, az a terület, amelyet mi könyvtárosok nem ismerünk.

Nem egyértelműek és áttekinthetőek még számunkra az információhordozókat készítő, közvetítő kereskedelmi kapcsolataiban uralkodó törvények és szabályok. Ezért a külföldi kiadók, terjesztők „kulisztitkait” tanulmányozni, megismerni, s a tapasztalatokat hasznosítani kellene.

A kapitalista kereskedelemben alapszabály: az ügynök jutalékot, a szervező, terjesztő százalékos részesedést kap az eladott termék vagy áru után. Erről beszélni a régi, megmerevedett tabukhoz láncolt szabályaink és elveink alapján ma még elképzelhetetlen. Igazodni kellene a nyugati államok kereskedelmi szabályaihoz, törvényeihez és lehetőségeihez.

Ebből az „ösztönző” érdekeltségen alapuló láncolatból egy társadalmi réteg, a könyvtárosok ki voltak és ki vannak rekesztve. Hol van és hasznosul-e a kiadóktól felvehető ügynöki vagy terjesztői jutalék? Megítélésem szerint ez utóbbi érdekes és fontos kérdés anyagának kidolgozása egy tanulmány témája is lehetne.

Az *ügynöki és terjesztői* rendszer biztosan rejteget számunkra megismerésre és átvételre érdemes intézményesíthető módot és eljárást, ami befolyásolhatná a mai gyakorlatunkat. Magyarországon a 20-as, 30-as években egy-egy folyóirat vagy könyvsorozat előfizetőiért szinte harcoltak az ügynökök, terjesztők. Különböző kedvezményeket kínáltak, ajándékokkal kedveskedtek. Az ügynöki, közvetítói rendszer természetes, megszokott gyakorlat volt.

A 150 éves patinás cég, a *Springer Kiadó* fellegvára, *központi raktára Heidelbergben* van. A több emelet magasságú raktárcsarnokban lenyűgözőek a méretek. A gigantikus raktár számítógépes irányítással végzi a raktározás munkálatait. Nem a raktári számozás a döntő, hanem az üres, felhasználható férőhely. A számítógép mindent elrendez, vezérel és eligazít. A hidraulikus emelő a köteteket raklapra pakolva pillanatok alatt elhelyezi vagy leemeli. A csomagolás automatikus, a gépi munkát szintén számítógép vezérli a betáplált rendelési adatok alapján. A szervezettséget és a gyakorlati munkát a hasznosság, a jövedelem növelése indikálja.

Külön teremben tornyosul a megmaradt, bizományosoktól visszaküldött friss kiadású kötetek tömege. Ilyen is van. Ezt látva – „hazai gyakorlaton felnöve” – önkéntelenül javaslatot tettem. Mi lenne, ha a Springer

Kiadó a vele kapcsolatban lévő könyvtáraknak, intézményeknek a köteteket mintegy „alapítványi ajándékot” szétküldené? Ez esetben az értéket leírhatná a adóból.

Észrevételemre már másnap reagáltak, mivel minden ötletet, javaslatot megvizsgálják. Megítélésük szerint a visszamaradt könyvanyag szétküldése, „alapítványi hasznosítása” több munkát, költséget jelentene – s ez nem jövedelemnövelő –, ezért inkább zúzdába küldik.

A frankfurti könyvkiállítással és -vásárral kapcsolatban felvetett eretnek gondolatok a magyar könyvtárosi berkekben ismeretlenek és elfogadhatatlanok. A mai gazdasági helyzet még nem érett meg arra, hogy egyértelműen a még szokatlan, új gazdasági rend szabályai érvényesüljenek az információhordozók előállításától a felhasználásig. A könyvtárosok az információhordozók közvetítésében nem érdekeltek. Ezért véleményem szerint ezen rétegnek az anyagi érdekeltségén alapuló megmozgatása az ésszerű kezdeményezésekre jelentős tartalékalapot képezhetne.

Zallár Andor

(Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem
Központi Könyvtára)

Real-time információs rendszer

Február 10-én mutatták be a *Tenfore Hungaria Kft.* pénzügyi-gazdasági real-time információs rendszerét az *Online Infoklub* tagjainak. A Magyarországon első igazi, real-time online információs rendszer számos nyugati bank és tőzsde pénzügyi tranzakcióiról tudósít, a köteteket követő másodperceken belül (innen a real-time, valós idejű elnevezés).

A dán központú Tenfore cég magyarországi képviseletén működő személyi számítógépeken az EUTEL-SAT II. F2 műholdon át sugárzott adatok a világ pénzügyi mozgását mutatják. Az adatbázis mintegy 300 vezető bank, 50 áru- és értéktőzsde, 5 nagy gazdasági hírügynökség, és számos, gazdasági indexeket készítő cég pillanatnyi adatait teszi online elérhetővé. Percenként 30–60 ezer adat érkezik, állandóan frissítve a felhasználói adatbázist, amely egyidejűleg

120 ezer elemet tartalmazhat. A megfelelő hardverrel felszerelt felhasználóknál lehetőség van az adatok manipulálására, trendek figyelésére, előrejelzések készítésére, a világ vezető pénzintézeteiben folyó kötések figyelésére, árfolyamok változásainak nyomon követésére – számos aktuális pénzügyi művelet egyidejű megismerésére.

A Magyarországon újszerű információszolgáltatás fő potenciális felhasználói a tőzsdei brókerházak, bankok. Egyelőre a bevezetés időszakában vagyunk, de a Tenfore reméli, hamarosan több magyar pénzügyi cég és magánember érdekében fog állni a real-time szolgáltatásra való előfizetés.

Roboz Péter
(OMIKK)

WINRE '93 – szabálytalan útijelentés

Az elmúlt 25 évben, amióta dolgozom, számos lehetőségem volt hazai és nemzetközi konferencián, szemináriumon részt venni, beleértve nemcsak az informatikához, hanem a korábbi tevékenységemhez kapcsolódó félvezető technológia tárgyú rendezvénye-

ket is. A közel 40 rendezvény közül sok volt szakmailag magas szintű, vagy szervezésében, programjaiban sikeres, de egyiket sem éreztem annyira *teljesnek*, mint a WINRE '93-at (= Workshop on Information Management in Nuclear Safety, Radiation Protection,